

Plug In Krokomb

Intensivkurser inom det Kommunala informationsansvaret (KIA)

PlugInnovation djupstudier 2014:4

Plug In Krokom - Intensivkurser inom det Kommunala informationsansvaret (KIA)

Författare: Anna Liljeström

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Syfte och mål med djupstudierna	4
1.2. Metodik: Datainsamling och analys	7
2. Intensivkurser inom det kommunala informationsansvaret	9
2.1. Krokomp Plug In: organisatoriska/kontextuella förutsättningar	10
2.1.1. Bakgrund till projektet: Behov av aktiva insatser för ungdomarna inom KIA	10
2.1.2. Utformning av projektet Plug In Krokomp	12
3. Resultat	14
3.1. Utökad kunskap om gruppen: Kartläggning av orsaker till avbrott	14
3.2. Förbättrade förutsättningar för att komma i meningsfull sysselsättning	17
3.3. Förbättrade individuella förutsättningar genom positiv helhetsutveckling	17
3.4. Intensivkurser: Utveckling av materiel, kursinnehåll och arbetssätt	19
3.5. Studie-coaching för lyckade övergångar	22
3.5. Utvecklad samverkan för att förbättra ungas förutsättningar att närma sig studier eller arbetsmarknad	23
4. Framgångsfaktorer: Orienteringskurser inom KIA	26
4.1. Ett holistiskt perspektiv på de unga	26
4.2. Flexibilitet	28
4.3. Tid och kontinuitet	29
4.4. En neutral och frivillig arena	30
4.5. Förhållningssätt och bemötande	31
4.6. Gruppformat för social utveckling	35
4.7. Samverkan och en sammanhållen process kring de unga	36
5. Avslutande reflektioner: Behov av en sammanhållen process och arena	38

1. Inledning

Arbetet för att motverka studieavbrott, stötta fler unga att fullfölja sina utbildningar eller finna annan meningsfull sysselsättning inom projektet Plug In har bedrivits i fem regioner och femtio kommuner. Det har involverat hundratals verksamma professionella personer såsom rektorer, pedagoger, specialpedagoger, speciallärare, kuratorer, skolsköterskor, studie- och yrkesvägledare, ungdomscoacher, fältassistenter, projektledare, projektkoordinatorer samt handläggare inom det kommunala informationsansvaret och vid socialtjänst och arbetsförmedling. Över 6000 unga inom gymnasieskolan eller i verksamheter utanför skolan har berörts av projektet genom insatser i olika form och grad.

För att systematiskt ta tillvara på de resultat och viktiga erfarenheter som genereras inom Plug In, samt göra dem tillgängliga och användbara för andra efter projektets avslut, gjordes från start en medveten satsning på att skapa den digitala plattformen PlugInnovation. Webbplatsen har konstruerats för att samla, bygga och sprida kunskaper kring avbrottsproblematiken. (www.PlugInnovation.se)

Arbetet med PlugInnovation är tätt sammankopplat med utvärderingsprocessen och syftar till att undersöka vilka insatser som fungerar för att motverka avbrott och stötta elever att fullfölja sina studier. Utvärderingen inom Plug In är delvis av kvantitativ natur i form av en extern effektutvärdering med syftet att fånga ”mätbara” förändringar i minskade avbrott inom projektet i stort och dels genom ett antal s.k. ”djupstudier” av fallstudie-karaktär, genomförda inom ramen för PlugInnovation. Fallstudierna kompletterar effektutvärderingen genom att beskriva mer i detalj hur olika insatserna fungerar och varför, och genom att lyfta de viktigaste framgångsfaktorerna i arbetet. De syftar även till en systematisering av viktiga kunskaper och erfarenheter som kan ligga till grund för ”modeller” och lärande exempel som är användbara för olika aktörer i deras vardagliga arbete med att stötta unga att fullfölja sina studier eller finna annan sysselsättning.

Den här rapporten, som beskriver arbetet inom Plug In i Krokoms kommun, är indelad i tre delar:

- En närmare introduktion av bakgrunden, syftet och målen med djupstudierna
- En introduktion av bakgrunden till projektet i Krokoms och dess kontextuella förutsättningar
- En beskrivning av resultat från projektets arbete med att fånga upp unga som avbrutit sina studier och det förebyggande arbetet, samt
- En detaljerad analys av konceptet med intensivkurser inom det kommunala informationsansvaret (KIA) som använts i Krokoms och de viktiga dimensionerna och framgångsfaktorerna i arbetet.

1.1. Syfte och mål med djupstudierna

I januari 2014 påbörjades arbetet med djupstudier i ett antal delprojekt, så kallade metodverkstäder, inom Plug In-projektet. Syftet med djupstudierna var att närmare undersöka de modeller som används i de olika verkstäderna för att komplettera den övergripande effektutvärderingen som syftar till att fånga de mätbara resultaten i form av minskade

avhopp från gymnasiet

I framförallt internationell forskning finns belagda kunskaper om metoder och program som har visat sig framgångsrika för att motverka studieavbrott. Relevant litteratur har samlats i forskningsdelen på PlugInnovation.se. Genom att komplettera de kvantitativa delarna i utvärderingen av Plug In med kvalitativ data i form av intervjuer och dokument från de olika delprojekten, kommer vi kunna säga mer om hur några av dessa metoder fungerar i en svensk, samtida kontext. Ambitionen var att undersöka om liknande former av insatser fungerar olika bra gentemot olika elevgrupper inom projektet, i olika miljöer och i olika typer av verksamheter. Exempel på insatser som genererat positiva resultat kommer att lyftas fram som lärande exempel på plattformen PlugInnovation tillsammans med en analys av vilka faktorer som gjort arbetet framgångsrikt.

Djupstudierna organiserades utifrån de två övergripande målgrupperna inom projektet:

- Unga som studerar på gymnasiet
- Unga som avbrutit sina studier i gymnasiet och omfattas av det Kommunala Informationsansvaret (KIA).

Två ”projektverkstäder” i varje deltagande region valdes ut för analys i samråd med regionala projektledare. Följande kriterier låg till grund för urvalet:

- Representation utifrån målgrupp (en av förebyggande karaktär för elever som är kvar i skolstrukturerna, samt en för unga som gjort studieavbrott)¹
- En vetenskaplig grund utifrån befintlig forskning kring insatser som genererat positiva resultat med fokus på ett helhetsperspektiv på elevens behov samt strategier för att stärka skolanknytningen (school connectedness/engagement)²
- Regional representation (exempel från båda målgrupperna i alla regioner)
- Implementationsbarhet (avtryck i organisationen, kostnad)
- Innovation³ (för respektive verksamhet)

---

1 Dessa gränser kan till viss del kan vara flytande och skola och andra verksamheter överlappar i sitt arbete kring unga som riskerar att avbryta sina studier.

2 Begreppet skolanknytning (school connectedness) handlar om att öka elevernas/de ungas involvering och aktiva deltagande (engagement) i skolan och sin utbildning, och har visat stor potential inom forskningen på området. Strategierna inkluderar försök att stärka involvering på det akademiska, beteende, kognitiva samt det psykologiska/affektiva området, kan exempelvis omfatta utveckling av det relationella arbetet, bemötande och förhållningssätt, intensiv uppföljning och elevcentrerade, flexibla arbetssätt (se forskningsdelen, PlugInnovation.se).

3 Med innovation använder vi NE:s definition NE definierar innovation som ett förlopp genom vilket nya idéer, beteenden, ting och tillvägagångssätt vinner insteg i ett samhälle och sedan sprids där. Vidare betonas att en innovation både är en process och den produkt som skapas genom processen. Definitionen ställer tre krav på en innovation:

1. Den ska vara något nytt. Detta innebär inte nödvändigtvis att det är en helt ny idé eller uppfinning. Det kan också innebära att något används på ett nytt sätt eller i ett nytt sammanhang.

2. Den ska komma till praktisk användning.

3. Den ska spridas i samhället.

Följande kommuner deltog i analysen:

Partille	Utveckling av KIA	Utveckling av vägledningscentrum: Multikompetent team (SYV, kurator, fältassistenter, pedagoger).
Härryda	Coaching/mentorskap	Utökat mentorskap: Utveckling av format, innehåll och arbetssätt samt kompetensutveckling för mentorer.
Alingsås	Utveckling av KIA	Utveckling av verksamhet: Multikompetent team (SYV, kurator, fältassistenter, pedagoger och coacher). Individualiserat, holistiskt stödprogram med kurser och aktiviteter.
Skellefteå	Mental träning	Fokus på motivationshöjande aktiviteter: Kognitiv beteendeterapi som omfattar mental träning och motiverande samtal som syftar till att stärka självkänsla, självbild, självförtroende och bygga relationer och mål för framtiden.
Mönsterby	Elevcoach: Utveckling av KIA och förebyggande arbete i skolan.	En ungdomscoach arbetar med utveckling av olika former av motivationshöjande aktiviteter individuellt och i grupper utifrån behov: MI, coaching, strukturstöd, ökad samverkan med föräldrar och andra aktörer.
Ljungby	Individualiserat studiestöd och elevcoach.	Ett studiecenter för utformning av individualiserat stöd för elever som upplever svårigheter att nå målen: Omfattar studieteknik, motivationshöjande samtal, strukturstöd och stöd med kursarbetet.
Strömsund	Coaching och motivationshöjande aktiviteter.	En coach som arbetar med elever, lärare och föräldrar för att utveckla arbetssätt och rutiner med syftet att stötta lärandet och elevers helhetsutveckling.
Söderköping	Utveckling av mentorskapet och formativ undervisning.	Utveckla metoder, arbetssätt, rutiner och olika verktyg för att stötta ungas utveckling till att ta ansvar för sina studier. Omfattar utveckling av aktivt mentorskap, strukturerad och snabb återkoppling, uppföljning av resultat och måluppfyllelse och regelbundna utvärderingar samt elevnära arbetslag.
Valdemarsvik	Utveckling av KIA-aktiv uppföljning	Ungdomscoach gör regelbundna uppföljningar av elever som är i riskzon för avbrott. Coachen agerar som språkrör för eleverna och samverkar med personal på skolan kring utformningen av rätt insats för elevernas behov.
Krokom	Utveckling av KIA	Utveckling av verksamhet: Multikompetent team (SYV, pedagoger och socialarbetare). Individualiserat, holistiskt stödprogram med kurser och aktiviteter, samt 10-veckors kickstartkurser.

Projektet "Plug In Krokom" valdes ut i regionen Jämtland för att representera exempel på utveckling av det kommunala informationsansvaret (KIA) kring unga som gjort studieavbrott.

1.2. Metodik: Datainsamling och analys

Under hösten 2013 planerades och organiserades en kvalitativ undersökning av de olika delprojekten med syftet att bättre förstå hur deltagarna i projektet uppfattat arbetet i projektet och vad som har haft betydelse för att få fler unga att fullfölja sina gymnasiestudier, eller för de som har lämnat sina studier att hitta en meningsfull sysselsättning. Utifrån de nationella och lokala mål som satts upp för de respektive projekten, de metodbeskrivningar som utarbetats under hösten och eventuella lokala uppföljningar som genomförts i projekten utformades frågeställningar, intervjuguider och listor på relevanta dokument (se bilaga 1). Arbetet omfattade en undersökning av verkstädernas metoder, aktiviteter, olika verktyg, förhållningssätt och organisatoriska förutsättningar.

Med avsikten att skapa fördjupad förståelse för hur deltagarna i de olika delprojekten upplevde (A) vad som fungerar, (B) hur arbetet fungerar, (C) varför arbetet fungerar och (D) vilka de viktigaste framgångsfaktorerna i arbetet var, genomfördes sedan intervjuer, observationer, och insamling av relevanta dokument.

Ansvarig processledare på PlugInnovation planerade datainsamlingen tillsammans med respektive lokal projektledare. En första planering med utkast av listor med relevanta dokument och personer att intervjua diskuterades innan detaljerna för intervjuguider och observationer fastställdes. Två processledare från PlugInnovation besökte sedan tillsammans de aktuella delprojekten under

en heldag för dokumentinsamling, observationer och intervjuer. Urvalet av deltagare för intervjuer samt intervjuformen var avhängigt av projektets utformning. I några delprojekt var en person den centrala informanten, medan det i andra projekt fanns ett centralt "team" som drev projektet och involverade fler nyckelpersoner. Den lokala projektledaren gjorde, tillsammans med övrig personal i sin verksamhet, även en bedömning av vilka elever/ungdomar som skulle kunna delta i intervjuer.

Den lokala projektledaren konstruerade ett schema för besöket och kontaktade alla som var aktuella för att delta i intervjuer. Intervjuer gjordes både enskilt och i grupp och ägde rum på olika platser beroende på deltagarnas situation och bekvämlighet. De flesta intervjuer skedde i skol-/lärcenter-miljö, men samtal skedde även på caféer och vid ett tillfälle i en ungdoms hem. Samtliga deltagare informerades om syftet med studien, var resultatet skulle publiceras och att de hade möjlighet att läsa igenom sammanfattningen av sina svar och ge ytterligare kommentarer efter att rapporterna blivit klara.

Intervjuerna varade mellan en halvtimme och en timme beroende på deltagarnas individuella förutsättningar och önskemål. Intervjufrågorna följde inte nödvändigtvis samma

ordning, utan frågeguiden användes mer som en försäkring om att all viktig information skulle behandlas under samtalet. Syftet var att ge möjligheter för ny och oväntad information att få framträda. Alla intervjuer spelades in med hjälp av verktyget Audionote som även omfattar möjligheter att transkribera och anteckna i direkt anslutning till ljudfilen. En av processledarna hade under intervjuerna huvudansvar för att anteckna medan den andra ledde samtalet. Några av deltagarna filmades när de berättade om projektet och sitt arbete och projektet.

I den första fasen av analysarbetet lyssnades intervjuerna igenom och transkriberades och dokumenten som samlats in lästes. Detta under upprepande tillfällen. Materialet kodades sedan med olika nyckelord och begrepp som sedan kom att bilda större teman. De teman som framträdde användes som utgångspunkt för att organisera och koda insamlat material och ligger till grund för beskrivningarna och tolkningarna i resultatdelen av den här rapporten. De citat som finns med i rapporten har valts ut för att de representerar dess teman. Citaten har vid några tillfällen ändrats något för att underlätta för läsaren, exempelvis vid upprepningar eller vissa omformuleringar. Alla deltagare har aidentifierats genom att presenteras utan namn.

I Krokombesöksintervjuades den lokala projektledaren och coachen, som organiserat och även utfört insatserna med deltagarna, två studie- och yrkesvägledare som tillsammans med projektledaren utfört insatserna, ungdomar som deltagit i intensivkurserna, samt representanter för Arbetsförmedlingen, Socialtjänsten och Utbildningsförvaltningen. Dessutom samlades en mängd dokumentation in kring projektets utformning och insatser, resultat, och de ungas situation och upplevelser. De dokument som inkluderades för analys omfattade projektbeskrivningar, kartläggningar som projektledaren genomfört under projekttiden, samt olika typer av arbetsmaterial och verktyg såsom samtalsguider och uppföljningsdokumentation.

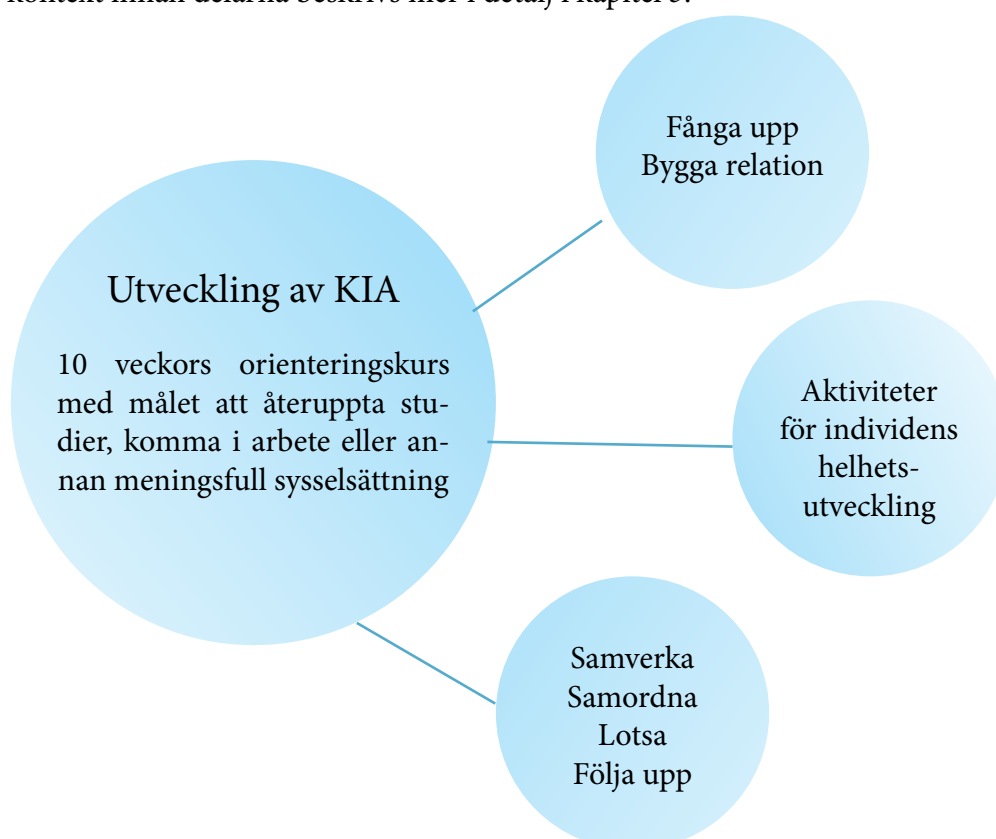

2. Intensivkurser inom det kommunala informationsansvaret

Plug In projektet i Krokomb består av en verksamhet förlagd på det kommunala Lärcentrumet och är utformad för att fånga upp de unga som avbrutit sina gymnasiestudier, genomföra olika typer av insatser för att stötta dem tillbaka till studier, samt erbjuda kontinuerlig studiecoachning för de deltagare som återgått till studier. Arbetet utförs av en grupp på tre professionella och omfattar en projektledare och coach, anställd inom Arbetsmarknadsenheten (AME) med en tjänst på 90%, samt två studie- och yrkesvägledare som arbetar deltid inom projektet, 30 respektive 10%.

Projektledaren har tidigare via sin position inom AME, hanterat uppföljningen av ungas sysselsättning inom det kommunala informationsansvaret (KIA). Före Plug In-projektet hade det inte funnits resurser som tydligt riktades till aktiva insatser för de ungdomar som avbrutit sina gymnasiestudier och som saknade förutsättningar för att på egen hand åter närma sig studier, arbete eller annan meningsfull sysselsättning. Sedan projektstart under hösten 2012 har projektledaren tillsammans med kollegor arbetat med att utveckla en aktiv uppföljning och insatser inom KIA, i form av en 10 veckors förberedande orienteringskurs för unga som är i behov av motivationshöjande insatser och stöd av olika slag för att ta vidare steg i sin utveckling och undvika passivisering. Projektet har omfattat kartläggning, utveckling av arbetssätt och aktiviteter, samt insatser för att stärka samverkansstrukturer kring de unga för att förbättra deras förutsättningar att kunna fullfölja studier.

I följande del av rapporten presenteras en övergripande bild av projektet, dess bakgrund och kontext innan delarna beskrivs mer i detalj i kapitel 3.

2.1. Krokoms Plug In: organisatoriska/kontextuella förutsättningar

Krokoms kommun är en kommun i Jämtland med en befolkning på ca 14 667 invånare. Centralorten är Krokoms, där tidigare gymnasieskolan i kommunen var belägen. Idag finns ingen egen gymnasieskola i Krokoms kommun utan eleverna ingår i Jämtlands Gymnasium, som från och med 1 juli 2005 administreras av Bräcke, Ragunda, Östersund och Krokoms kommun. Ett lokalt Lärcentrum som omfattar Vuxenutbildningen, SFI och Särsvux finns i Krokoms, och fungerar som "ett paraply" för all vuxenutbildning som erbjuds i Krokoms. Vuxenutbildningen samarbetar och köper kurser och utbildningar från andra kommuner i landet, särskilt från Östersunds kommun som kan tillgodose de flesta kurs- och utbildningsbehoven.

Lärcentrum erbjuder många olika möjligheter att delta i lärande, som exempelvis olika studiecirkel och universitetskurser och där finns modern teknik och möjligheter till vägledning.

*"Jag har själv arbetat med unga (via socialtjänsten) och många av de vi fångar upp där är ju inte alls "nära" studier. De är inte alls redo. Det är inte bara att 'fixa en praktikplats så börjar du på måndag!' Så är det inte. Det är ju ofta en lång förberedelse som behövs."
(projektledare)*

2.1.1. Bakgrund till projektet: Behov av aktiva insatser för ungdomarna inom KIA

Plug In-projektet initierades via den lokala Arbetsmarknadsenheten AME och innebar en möjlighet att utveckla KIA-verksamheten till att göra aktiva insatser för de unga som avbrutit sina gymnasiestudier och inte har förutsättningar att på egen hand kunna återgå till studier eller hitta arbete. Den tidigare KIA-verksamheten bestod, p.g.a. de begränsade resurserna, endast av registeruppföljningar och kartläggning av ungdomar i kommunen som inte fullföljt sina studier, samt vissa möjligheter till individuell vägledning. I början av varje termin synkroniserades information från aktuella register i kommunen för att identifiera unga skrivna i kommunen som varken är i studier eller arbete. Aktuella ungdomar kontaktades sedan av koordinatören, placerad vid Arbetsmarknadsenheten i Krokoms, via ett brev där de uppmanades att svara hur de var sysselsatta. Om ungdomarna inte svarat inom tre veckor följdes brevet upp av ett telefonsamtal där de tillfrågades om sin sysselsättning och även erbjöds vägledning. Arbetet uppfattades av personalen inom AME som otillräckligt för att undvika risken att unga passiviserades. Det var tydligt i kommunen att de unga som avbrutit sina studier, ofta med många motgångar och misslyckanden bakom sig, inte på egen hand hade förmågan eller motivationen att söka sig till studier eller arbete.

Ansvariga i kommunen var överens om att man behövde hitta nya sätt att arbeta med de unga som är i behov av en längre förberedelsefas för att kunna tillgodogöra sig aktiviteter

via AF eller studier. Många av de unga var i behov av omfattande motivationshöjande insatser, stöd i sin personliga utveckling och möjlighet att utforska olika utbildningsalternativ och praktik innan aktiviteter inom AF kunde vara aktuella. Försäkringskassan hade dock svårt att erbjuda aktiva insatser med syfte att föra unga som erhåller aktivitetsersätt-

”Många unga som precis har avbrutit sina studier bara vägrar att gå tillbaka till skolan. Och det som fanns, om de inte alls kunde tänka sig att plugga, var ju arbetsträning t.ex. via AME. Då hamnar de ju på en arbetsplats med många äldre och det passar ju inte alltid för ungdomar. De har heller inte alltid arbetsuppgifter där, vilket gör att det inte alltid känns så meningsfullt... En del av de här unga har ju stora utmaningar med psykisk ohälsa och depressioner, men socialtjänsten och försäkringskassan ger inga resurser för att arbeta med dem inom AME. Det behövdes verkligen något däremellan.”
(projektledare)

ning närmare studier eller arbete, vilket förde med sig att de unga riskerade att fastna i ett passivt tillstånd.

Då det upplevdes att en grupp unga ”föll mellan stolarna” i de insatser kommunen hade att erbjuda, beslutades att ett ytterligare mål skulle vara att öka samverkan mellan Arbetsförmedlingen, Socialtjänsten, Barn och utbildningsförvaltningen, Jämtlands Gymnasium, Lärcentrum i Krokom, Brottsförebyggande gruppen, Birka Folkhögskola och Hållands Folkhögskola, för att samordna arbetet kring de unga i kommunen utan sysselsättning. Ambitionen var att samverka i hela processen från studieavbrottet till att ”utveckla en ny plattform för den unge att stå på”, med samordning av finansiering, försörjning och koppling till arbetsmarknad och utbildning. Även regelverken kring ekonomiskt stöd upplevdes hämma ungas motivation och möjligheter att erbjudas ”rätt insats”, eftersom längre åtgärder var nödvändiga för att deltagare skulle få erhålla ersättning från CSN.

Dessutom ville man utveckla former av stöd för de unga som återgick till studier genom vuxenutbildningen eller andra former, då tidigare erfarenheter visade att övergången från längre perioder av inaktivitet till studier ofta upplevdes problematisk och resulterade i ytterligare misslyckanden. Man hade genom ett tidigare projekt prövat att ge ”individuell coachning” för unga som fanns inne i AMEs register, vilket upplevts positivt, och något som kunde vidareutvecklas.

Projektledaren såg genom Plug In en möjlighet att utforma en mer omfattande förberedande verksamhet med syfte att stötta individens helhetsutveckling, för att i förlängningen förbättra förutsättningarna för unga att ta sig vidare till studier, praktik eller arbete.

Syftet förtydligades med ett antal delmål:

- Att starta en aktiv KIA-verksamhet i form av en orienteringskurs med fokus på

personlig utveckling, förberedelse och vägledning för att hitta ett passande studie alternativ eller passande arbetsmarknadsåtgärd

- Att nå 32 ungdomar för deltagande i projektet med en jämn könsfördelning.
- Att analysera bristerna i processen från studieavbrott till nya aktiviteter för att identifiera hinder i olika system och regelverk som motverkar snabbhet, flexibilitet och sammanhållna processer (samordning, samarbete och samverkan).
- Att undersöka deltagarnas orsaker till avbrott för att öka kunskaperna om brister i systemet.
- Att öka deltagarnas kunskaper kring jämställdhet.
- Att utforma en verksamhet som präglas av tillgänglighet.
- Att utforma en verksamhet som präglas av trygghet, trivsel och gemenskap där alla deltagare upplever att de blir väl bemötta och får så bra förutsättningar som möjligt för att utvecklas.

2.1.2. Utformning av projektet Plug In Krokoms

En projektledare och coach från Krokoms Arbetsmarknadsenhet anställdes på 90% från och med hösten 2012 för att utforma en handlingsplan för hur arbetet med att fånga upp de unga, som varken arbetade eller studerade i Krokoms, skulle bedrivas utifrån de behov som identifierats i kommunen (se vidare PlugInnovation.se, metodbanken). Tillsammans med de två studie- och yrkesvägledarna som ingick i personalgruppen utformades aktiviteterna och formatet kontinuerligt under 2012-2014.

Grundpelaren i arbetet var att bygga förtroendefulla relationer med de unga som avbrutit sina studier, för att sedan genom olika typer av motivationshöjande aktiviteter stötta dem vidare i sin utveckling. Projektledaren hade mycket erfarenhet av målgruppen genom sitt arbete som socionom i kommunen, och hade observerat arbetsmetoder med positiva re-

Det fanns ju exempel från Östersund där man hade arbetat med kurser som var mer intensiva och längre. Och jag hade besökt den verksamheten eftersom jag arbetade inom socialtjänsten och vi slussade ibland in unga där. Då såg jag ju vad som hände med ungdomarna som kom med. Det var ju en jättepositiv utveckling, så vi ville pröva konceptet... (projektledare)

sultat som utförts inom Navigatorcentrum i Östersund där man utformat längre kurser av intensiv natur.

Insatserna centrerades kring personlig utveckling utifrån ett helhetsperspektiv för att om-

fatta individens hela livssituation med fysisk och psykisk hälsa, psykosocial utveckling, självbild och framtidsmål.

Vidare bestämdes att aktiviteter skulle bedrivas på heltid under en period av 10 veckor för att göra det möjligt för deltagarna att erhålla stöd från CSN om de inte hade ersättning från andra instanser såsom aktivitetsersättning eller sjukpenning.

Ungdomar som deltagit i projektet

Utifrån en aktuell kartläggning genom en registerjämförelse i kommunen av elever som avbrutit sina gymnasiestudier identifierades 23 aktuella ungdomar vid projektstarten 2012. De kontaktades via brev där de uppmanades att svara på hur de var sysselsatta och om ungdomarna inte svarat inom tre veckor ringdes de upp, eller så kontaktades deras

”Det som de flesta har gemensamt är ju att de har misslyckats i skolan, många har funktionsnedsättningar och dåligt självförtroende och självkänsla. Ofta vet de kanske inte vad de vill och behöver mycket vägledning eller så vet de kanske vad de vill men inte alls HUR de ska ta sig dit. Det är mycket om hindrar dem med funktionsnedsättningar och särskilda svårigheter. Men det kan ju bli bättre under den här kursen, det har vi ju sett under den här tiden...

(Studie-och yrkesvägledare)

vårdnadshavare om de var under 18. Deltagarna erbjöds då att antingen delta i Plug In projektet och en orienteringskurs vid Lärcentrum, eller att få individuell vägledning.

Sammanlagt hade orienteringskurserna erbjudits 3 gånger och omfattat 27 ungdomar fram till våren 2014 när materialinsamlingen för den här rapporten avslutades. Medelåldern på de unga låg kring 22-23, den äldsta deltagaren var 29 år och den yngsta var 17 år. Det betyder att de flesta av ungdomarna inte skrivits in i kursen direkt efter ett avbrott från gymnasiet, utan hade haft perioder av sysslolöshet och olika typer av insatser bakom sig innan de fick kontakt med Plug In-projektet.

3. Resultat

I följande del av rapporten behandlas arbetet inom Plug-In-projektet i Krokom från projektstart under höstterminen 2012 fram till slutet av mars 2014, då materialinsamlingen inför den här rapporten avslutades. Syftet med granskningen var som nämnts att bättre förstå hur och varför intensivkurs-formatet inom KIA, arbetssätten och funktionen fungerade i arbetet med att få fler unga att återvända till studier och öka förutsättningarna för att de skulle fullfölja sina studier. Sålunda var syftet inte att analysera resultatet i relation till de övergripande projektmålen, (ett uppdrag som utförs i form av en effektutvärdering genom externa utvärderare, samt en lokal slutrapport (bilaga)), utan uppdraget var att komplettera dessa resultat med en detaljerad beskrivning av projektets kontext och arbets sätt för att fånga viktiga framgångsfaktorer i arbetet. Studien fokuserade på deltagarnas upplevelser av projektet, vad som kan göras för att ge så bra förutsättningar som möjligt för unga som avbrutit sina studier att återvända till studier eller annan sysselsättning.

För att beskriva och kontextualisera förändringarna på individ- och organisationsnivå som projektet genererade, inleds analysen av en genomgång av konceptet med intensiva orienteringskurser inom KIA med en kortare sammanfattning av resultat kopplat till projektets lokala målsättningar, såväl som de övergripande nationella målen. Plug In-projektet i Krokom resulterade i en mängd förändringar i kommunens arbete med att fånga upp unga, samt stötta dem tillbaka till studier eller andra sysselsättningsalternativ. Arbetet har resulterat i kartläggningar utifrån vilka verksamheten utformades och man utvecklade rutiner, förändrade arbetssätt och metoder för att möta fler och mer varierade behov hos unga inom KIA-verksamheten.

Resultaten omfattar sammanfattningsvis följande delar:

- Utökade kunskaper om stödbehov bland elever som gör studieavbrott
- Utökade och förbättrade rutiner och arbetssätt för att fånga upp och stötta unga som avbrutit sina studier i deras återgång till studier eller annan sysselsättning
- Förbättrade förutsättningar för unga att fullfölja sina studier genom ett utökat stöd i övergången från inaktivitet till studier, i form av studiecoaching
- Utveckling av samverkansprocesser kring unga som avbryter sina gymnasiestudier

Efter sammanfattningen följer en detaljerad beskrivning av arbetet med orienteringskurser och kursernas funktion(er) i relation till övrig verksamhet för målgruppen i kommunen, och de framgångsfaktorer i arbetet som identifierats.

3.1. Utökad kunskap om gruppen: Kartläggning av orsaker till avbrott

Under HT 2012 påbörjade projektledaren sitt arbete med att utveckla KIA-verksamheten genom aktiva insatser. I samband med att ungdomar skrevs in på orienteringskursen intervjuades de om orsakerna till att de avbrutit sina studier. Kartläggningen visade att orsakerna till studieavbrottet varierade, men att det ändå fanns många gemensamma teman.

De vanligaste orsakerna som rapporterades var:

- Mobbing
- Dålig förmåga att koncentrera sig och strukturera skolarbetet

- Läs- och skrivsvårigheter
- Personliga och sociala problem i hemmiljön
- Låga betyg från grundskolan eller för få betyg från grundskolan

Några av de unga rapporterar även följande orsaker:

- Konflikter med lärare, nonchalanta lärare eller många lärarbyten
- Dålig stämning i elevgruppen
- Att de hade fel dygnsrytm p.g.a av dataspelande
- Att de valt fel gymnasieprogram
- Att de kom efter och inte orkade ta ikapp
- Brist på meningsfullhet, brist på koppling mellan studier och framtida arbete och mål
- Skoltrötthet

Majoriteten av ungdomarna som intervjuades hade upplevt ett utanförskap på sina skolor och hade haft svårt att känna en gemenskap med någon. De benämnde inte alltid situationen som ”mobbing”, men berättade att de känt sig utfryssta eller utsatta för ryktesspridning och andra typer av kränkande behandling. Känslan av att inte tillhöra gruppen, både den större på skolan och den mindre i klassen, och att vara exkluderad från den sociala samhörigheten var ett tydligt tema i ungdomarnas berättelser.

”Vi har ju pratat om orsaker till avbrott med utgångspunkt i Ungdomsstyrelsens rapport.... Och vi ser ju att det här med mobbing är en stor del. Vi har så få deltagare så vi kanske inte kan säga att det gäller för alla, men för de vi intervjuat så var det så. De pratar om utfrysning, favorisering ryktesspridning och känslan av att inte tillhöra ett sammanhang, eller att inte vara delaktiga. De känner sig inte hemma på skolan. Det ser vi.” (projektledare, coach)

Flera unga berättar också om att de känt sig dåligt bemötta av lärare, som inte velat lyssna till deras tankar eller åsikter. Lärare har heller inte uppmärksammat deras utsatta situation i gruppen. I några fall har ungdomarna känt sig kränkta av lärare genom nedsättande kommentarer, eller i vissa fall trakasserade p.g.a. att de rökt eller klätt sig på ett visst sätt.

”Och så det med bristande pedagogiskt stöd, eller vuxenstöd. Det är mycket vanligt. Det kan vara allt från att de har bytt lärare mycket, till att inte kunnat koncentrera sig och inte kunna strukturera sitt arbete. De behöver hjälp med att sitta och planera och ju mer eget arbete och eget upplägg det blir, desto svårare blir det för de här eleverna. Och sen i kombination med att de har läs- och skrivsvårigheter.” (Projekledare)

Ungdomarna menade att likabehandlingsarbetet, som de förväntades förhålla sig till, inte hade efterlevts av skolpersonalen, vilket upplevdes som ett svek.

De flesta av ungdomarna upplevde också att de inte kunnat tillgodogöra sig utbildningen eftersom de inte klarade av att strukturera och organisera sitt skolarbete på ett bra sätt. De menade också att utmaningen med att skapa en struktur i studierna försvårades ytterligare av olika funktionsnedsättningar såsom koncentrationssvårigheter och inlärnings-svårigheter. Särskilt svårigheter inom läs- och skrivområdet är vanligt förekommande i gruppen som deltagit i orienteringskurserna, och något personalen vid Lärcentrum ofta uppmärksammat. Många av de unga rapporterade vid inskrivningsprocessen i projektet att de hade dokumenterade läs och skrivsvårigheter, men utöver det visade det sig att majoriteten av deltagarna hade stora brister i sin språkutveckling. De flesta av deltagarna upplevde att det var svårt att uttrycka sig skriftligt och även muntligt och att de hade ett begränsat ordförråd. För många uppstod problemen i skolan tidigt, vilket medförde att de har missat delar av undervisningen redan under grundskolan.

” De pratar om en form av dubbelmoral, att de själva ska bete sig på ett sätt men att lärarna inte agerar i enlighet med likabehandlingsplanen.” (SYV)

Vidare menade de flesta av ungdomarna att de saknat förutsättningar för att kunna klara av sina gymnasiestudier för att de av olika anledningar ”kommit efter” i kurser och inte kunnat ta igen arbetet. En del av dem hade varit frånvarande p.g.a. hälsorelaterade

” Jag kan säga att av alla de unga vi mött så har nog bara ungefär fem av dem kunnat stava till ordet orienteringskurs... Det är inte alltid läs och skrivsvårigheter, men man har inte med sig så bra grunder i svenska.

(projektledare och coach)

kunde användas om inte kurserna avslutats fullständigt. Eftersom skolor inte kan sätta delbetyg inom kurser måste elever som vill återuppta sina gymnasiestudier, på en ny skola eller via vuxenutbildningen, ofta läsa om hela kurser. Känslan av att hela tiden behöva ”börja om” på grund av rigida system för betygssättning och bedömning upplevdes ”tungt” för de unga och uppmärksammades även av personalen vid Lärcentrum som ett hinder som hämmade deras motivation och drivkraft när de stod i bregepp att återgå till studier.

problem eller traumatiska händelser, såsom förlusten av en närstående, och när de kommit tillbaka till skolan var det omöjligt att försöka ta igen skolarbetet. Det saknades strukturer som fångade upp och stöttade dem att ”läsa ikapp” parallellt med de nya kurserna. Ungdomarna menade att situationen var hopplös, eftersom de ofta upplevde skolarbetet som utmanande även innan de kom efter. Att försöka ”läsa dubbelt” blev en övermäktig uppgift. Resultatet blev att de lämnade skolan helt.

Att försöka återuppta studierna efter ett studieavbrott eller frånvaro, beskrevs av ungdomarna i projektet som komplicerat och ofta en nedslående process, p.g.a. att tidigare kursarbete inte

”Ungdomarna känner ju att det är tufft. De säger: ”Jag läste ju tre fjärdedelar – och så säger skolan att, nej tyvärr, du är inte klar. Vi kan inte ge dig något betyg i någon del. De får bara börja om...”
(Projektledare och coach)

3.2. Förbättrade förutsättningar för att komma i meningsfull sysselsättning

Orienteringskurserna har uppskattats av ungdomar såväl som personal inom olika förvaltningar, vilka tidigare har upplevt en brist på lämpliga aktiviteter för att stötta ungas helhetsutveckling. Även om personalen inom projektet upplever att 10 veckor är en mycket kort tid om man vill åstadkomma stora förändringar i en individs liv, så har verksamheten genererat positiva resultat då många av deltagarna har återgått till studier eller närmat sig arbetsmarknaden.

Fram till mars 2014 då materialinsamlingen inför den här rapporten avslutades, hade 27 ungdomar kartlagts och deltagit i orienteringskurserna. Ungdomarna refererades till projektet från Försäkringskassan, Socialtjänsten, Arbetsförmedlingen eller via annan kontakt (exempelvis via information som spridits på olika platser i kommunen, eller via kompisar som gått kursen). De unga hade mycket olika förutsättningar när de skrevs in i projektet. En del av dem deltog frivilligt samtidigt som de erhöll ersättning via Försäkringskassan, andra deltog för att erhålla ersättning via socialtjänsten, och andra fångades upp via register efter att de avbrutit sina gymnasiestudier innan de hunnit skrivas in i andra åtgärder i kommunen. De som inte erhöll ersättning från andra aktörer kunde söka studiestöd via CSN.

Av de 27 ungdomar (12 tjejer och 15 killar) som deltagit i orienteringskurserna under 2012 och 2013 när materialinsamlingen för den här rapporten avslutades, hade 12 stycken unga gått vidare till studier. Tre ungdomar hade börjat studera på folkhögskola, 5 stycken på Grundvux, och 4 hade påbörjat gymnasiestudier via Komvux.

10 ungdomar gick efter orienteringskursen till övriga typer av aktiviteter som omfattar föräldraledighet (1), praktik (1), planering med Arbetsförmedlingen (5), och åter till sjuk-skrivning (2). En av ungdomarna var fast i ett missbruk som krävde behandling, och fem individer deltog mindre än 10 dagar i orienteringskursen och valde att inte fortsätta.

3.3. Förbättrade individuella förutsättningar genom positiv helhetsutveckling

Det var tydligt för personalen att många positiva förändringar inom flera områden skett för de ungdomar som deltagit i kurserna, förutom det resultat att många tagit sig vidare till studier eller närmat sig arbetsmarknaden genom AFs åtgärder. De unga berättade för personalen att de under kursens gång hade stärkt sitt självförtroende och sin självkänsla, och upplevde att de på så vis förbättrat sina förutsättningar för att komma vidare till studier eller arbete. De menade även att de mådde mycket bättre fysiskt och psykiskt.

”Ja, det har ju verkligen fungerat. Med de här grupperna har vi ju sett hur ungdomar som kanske har sociala fobier och tidigare inte ens velat sätt sin fot i skolan, har jättebra närvaro och har varit här hela tiden... man kan ju se att de har vuxit med självförtroende och självkänslan, att de har blivit modigare och tar för sig mer...” (SYV)

Personalen ville försöka fånga upp förändringarna som de unga rapporterade som ett led i den interna uppföljningen, och i anslutning till att orienteringskursen startades för andra gången genomfördes därför en hälsoundersökning där 10 deltagare uppskattade hur de uppfattade sin hälsa utifrån ett antal frågor. Frågorna inkluderade fysisk hälsa, psykisk hälsa, matvanor, sömn och personlig utveckling. Kartläggningen genomfördes vid kursstart samt efter att kursen avslutats. Alla deltagarna rapporterade om en tydlig positiv förändring inom alla de fem områden som berördes efter att de genomfört kursen, med störst förbättring upplevde de på området den personliga utvecklingen.

”Plug in-attityden”: Högre motivation och självkänsla

En kursdeltagare berättade att hans flickvän upplevt att hela hans attityd förändrats under projektiden. Han hade fått ”Plug In-attityden”. Plug In-attityden, som sedan anammades som ett begrepp bland kursdeltagarna, definierades som ”att man börjat tro att allt är möjligt”.

Även personalen upplevde att ungdomarna överlag utvecklade en mer positiv syn på sig själva och sina möjligheter under kursen. Förändringarna var synliga för personalen på olika sätt i verksamheten, såsom mer aktivt deltagande i aktiviteter och undervisningssituationer, och ökad social interaktion och initiativ. Under kursernas gång har personalen exempelvis observerat hur ungdomar som vid kursstart varit mycket osäkra på sig själva och inte velat delta i gruppaktiviteter såsom diskussioner eller grupparbeten, genomgått en mycket positiv förändring och gradvis börjat ta mer plats i gruppen, uttrycka sina åsikter och dela med sig av sina tankar och erfarenheter. Många av dem blev också gradvis mer socialt aktiva på sin fritid genom nya kontakter de skapat under kursen, samt på sociala medier via projektets plattform. Även de unga som rapporterat att de tidigare lidit av sociala fobier och andra svårigheter av social natur, och unga som inte varit i skolan eller i någon annan form av sysselsättning under långa perioder, har haft hög närvaro under kursen och deltagit i alla moment som ingått.

Just progressionen i den personliga utvecklingen uppfattades som särskilt betydelsefull av personalen, eftersom det faktum att de unga blivit modigare, fått självförtroende och blivit mer medvetna om sig själva hade hjälpt dem att ta steget vidare till studier igen eller arbetsmarknadsåtgärder.

”Det kändes ju extra kul att det som de själva pratade om var den personliga utvecklingen. Det är ju det som vi kände att vi måste komma åt om de ska kunna klara av att gå ut och göra praktik eller börja plugga igen... När är de mogna att komma till ett företag? Det är just det! De behöver ju vara redo på alla plan, ha tänkt igenom sin situation och vilja...” (Projektledare och coach)

3.4. Intensivkurser: Utveckling av materiel, kursinnehåll och arbetssätt

Personalen i Plug In-projektet vid Lärcentrum i Krokom har utvecklat och sammanställt en stor mängd material som använts i arbetet med introduktionskurserna. Dels handlar det om material kopplat till det kontakt- och relationsskapande arbetet och dels om material som använts i utformningen av kurserna och undervisningen. Materialet inkluderar bl.a.:

- kontaktbrev, mail och facebooksidor
- informationsposters och broschyrer
- kartläggningsskildringar för att aktivera för systematisk uppföljning
- kursinnehåll och riktat undervisningsmaterial

(se bilagor)

Personalgruppen har även arbetat kontinuerligt med att utforma inspirerande studiebesök utifrån ungdomarnas önskemål och behov, men även för att vidga deras vyer när det gäller yrkesinriktningar och framtida möjligheter. Ett nätverk av kontaktpersoner i olika former av verksamheter och på olika företag har byggts upp för att kunna tillgodose många arbetslivsinriktningar.

”Vi har verkligen lärt oss mycket av det här arbetet. Även om man har läst om allt detta i sin utbildning, hur det är med olika diagnoser och självkänsla och så, är det något helt annat när man nu arbetar med det. När man nu möter det själv så är det något helt annat! Saker som man kanske förut nästan kunde rycka på axlarna lite åt, eller tänka att det bara handlar om att ”skärpa sig”, det gör man inte längre. Nu förstår man att det inte är så enkelt! Men samtidigt så kan man arbeta för att komma över de där trösklarna – och det har vi sett att det går, det är ju jätteroligt!” (SYV)

Orienteringskurser: format och innehåll

Orienteringskurserna omfattade 10 veckors studier på heltid. Under den första kursen hade ungdomarna aktiviteter varje dag måndag till fredag, från morgon till eftermiddag, vilket under 2013 ändrades till ett mer komprimerat schema med aktiviteter 3 dagar i veckan och hemuppgifter under 2 dagar. Ändringen skedde delvis p.g.a. att personalförutsättningarna ändrats, och att man försökte anpassa tider efter de ungas långa resvägar, men även av skäl kopplade till kvaliteten på verksamheten. Personalgruppen upplevde att utifrån de resurser som fanns tillgängliga, skulle kvaliteten på aktiviteterna främjas om man kunde erbjuda tre längre dagar i veckan, snarare än fem korta dagar.

De gemensamma kursdagarna inleddes alltid med gemensam frukost innan de olika aktiviteterna tog vid. Veckoschemat varierade från vecka till vecka beroende på kursdeltagarnas önskemål och behov, men med vissa återkommande element. Personalen arbetade

för att skapa en variation av mer praktiskt orienterade delar och teoretiska delar i form av föreläsningar och försökte även anpassa och variera sina arbetssätt i undervisningssituationerna för att möta varje individs olika behov. Eftersom så många av ungdomarna rapporterade läs- och skrivsvårigheter av olika anledningar, så har personalgruppen medvetet valt att arbeta mycket med film och muntliga aktiviteter såsom diskussioner eller värderingsövningar. Projektledaren beskrev att oavsett vilket tema som behandlas så är diskussioner en bra arbetsmetod.

De två studie- och yrkesvägledarna ansvarade för de delar som var relaterade till vägledning, medan projektledaren som är socionom, ansvarade för delar som var relaterade till den personliga utvecklingen i bredare bemärkelse, såsom likabehandlingsarbete och hälsofrågor. Många av aktiviteterna genomfördes dock gemensamt, såsom friskvårdsaktiviteter och studiebesök.

Trygg miljö, hälsa, välbefinnande, samhällsorientering och framtidsmål

Utformningen av orienteringskurserna influerades på olika sätt av projektledarens och teamets kompetenser, kunskaper inom det sociala området och tidigare erfarenheter av målgruppen. En inspiration i arbetet var "Maslows behovstrappa", d.v.s. att grundläggande fysiska, sociala och psykologiska behov måste tillfredsställas innan en individ kan uppnå en hög självkänsla och ta steg mot självförverkligande. Personalen menade att de deltagande ungdomarna ofta behövde stöd att nå ett större välbefinnande och få ordning på sin vardag och livssituation för att i nästa led kunna fokusera på studier eller arbete. Många av deltagarna i orienteringskurserna rapporterade om olika former av psykisk ohälsa, i form av depressioner och ångest, fobier, eller missbruksrelaterad problematik. För vissa unga deltagare kretsade missbruket kring spelande men även droger har funnits med i bilden. Dessutom hade många av dem upplevt ett stort socialt utanförskap och mobbing och ofta utvecklat rädsla för många sociala sammanhang. Personalgruppen beskrev hur de i projektet mött "hela spektrumet" av ohälsa, och upplevde ett stort behov av arbeta med friskvård och deltagarnas välbefinnande i stort som ett led i att stötta de unga vidare till studier eller arbete.

"Det här med hälsa fokuserade vi mycket på i början eftersom det ju påverkar hela deras situation så mycket, och sedan fortsätter det under hela projektet på olika sätt så att vi får med det med mat, sömn och träning..." (Projektledare och coach)

Initialt riktades kurserna därför mot att skapa en trygg social miljö och stärka de ungas hälsa och välbefinnande. Aktiviteterna inkluderade övningar för att ungdomarna skulle lära känna varandra såsom sociala aktiviteter och samarbetsövningar, samt förhållningsregler och likabehandlingsarbete. Schemat innehöll även aktiviteter riktade mot den fysiska hälsan, såsom kostföreläsningar, matlagning och friskvårdsaktiviteter i form av promenader, badminton, pingis och andra idrottsmoment. Hälsotemat var en röd tråd genom hela projektet.

”Många av de här ungdomarna läser ju aldrig en tidning och tittar aldrig på nyheter. Det är ju jätteviktigt att de får lite mer koll på vad som händer och hur situationen ser ut i samhället med arbetslöshet och situationen för ungdomar. De behöver veta vilka typer av yrken finns och hur man ska tänka...” (SYV)

Efterhand riktades aktiviteterna mer mot framtiden när ungdomarna började känna sig mer trygga i gruppen. Fått den grundläggande informationen och orienteringen, och hunnit ”landa” i kursarbetet. I det skedet intensifierades arbetet med studievägledning, studiebesök och information från olika företag. Personalen beskrev att de hade en stark ambition att ge en så bred bild som möjligt av arbets- och näringslivet för att stötta de unga att utforska många olika yrkesvägar. Därför låg studiebesöken ofta även utanför Krokoms kommun, som till största del domineras av företag inom transport och byggbransch. Personalen arbetade även kontinuerligt med viktig grundläggande samhällsorientering

”De är ju så naiva när de kommer ut och så glada när de får ett jobb så de kanske nästan jobbar ihjäl sig och de vet ju inte vilka regler som gäller med något, arbetsmarknadsregleringar och så. De behöver veta vad de har för rättigheter och så förstås skyldigheter. Facklig information o.s.v.” (projektledare)

som innehöll information kring olika rättigheter och skyldigheter, eftersom många av ungdomarna inte varit aktiva i utbildning, praktik eller arbete under längre perioder och ofta saknade aktuella kunskaper på området.

Vidare deltog alla ungdomar på alla studiebesök oavsett om de uttalat intresse för företaget/arbetsområdet. Studie- och yrkesvägledarna menade att det var viktigt att försöka stötta de unga att upptäcka olika typer av arbete som de tidigare inte varit i kontakt med, eller i somliga fall hade begränsade eller negativa uppfattningar om. Personalgruppen beskrev även att de ville vidga vyerna för de unga i relation till könsstereotypa uppfattningar om olika yrken. I branscher där studiebesök var svåra att arrangera, såsom olika vårdinriktningar, har istället representanter kommit till Plug In-verksamheten och berättat för ungdomarna om sitt företag eller yrke.

”När vi pratar om det här med yrkesval så pratar jag ju väldigt mycket om hur det ser ut idag i samhället och hur det har varit tidigare. Vi diskuterar hur människor brukar tänka kring yrkesval, och så pratar vi om de känner igen sig i det och om de faktiskt vill göra så, och tänka som många gör t.ex välja yrke för att de har ett visst kön och så. ”Kan jag göra annorlunda?” Det handlar ganska mycket om motivation och att försöka hitta sina styrkor. (SYV)

Pedagogisk strategi

En medveten strategi var att kurserna inte bara skulle bedrivas i ett formellt undervisningsformat, utan att de unga i orienteringskurserna skulle få många möjligheter att komma ut i "autentiska" kontext och möta en bred repertoar av professionella yrkesmänniskor genom föreläsningar och informationstillfällen. De personliga mötena var tänkta att ge de unga möjligheter till ett mindre formellt "lärande-format", där de unga kunde att ställa frågor och interagera med föreläsare för många olika yrkesinriktningar. Personerna fungerade alla som positiva förebilder genom sina yrkeserfarenheter eller personliga utveckling.

"I slutet av kursen kommer specialpedagogen in. De som har bestämt sig för att plugga de är redo då och så kan de få med sig mer konkreta tips om hur de kan få hjälp och lite om studieteknik, och lärstilar och så. Då kan de ta emot den informationen för då är de på väg dit. Det tar ett tag." (SYV)

Inledningsvis bedrevs alla aktiviteter i grupp men efterhand kunde ungdomarna delta i ett individuellt upplägg där de varvade, exempelvis, studier med olika aktiviteter i orienteringskursen utifrån sina individuella behov och önskemål. Under den senare fasen av kurserna involverades även en specialpedagog systematiskt för att kunna stötta dem vidare i sina förberedelser för framtida studier och lärande.

3.5. Studie-coaching för lyckade övergångar

En annan viktig del av Plug In projektet i Krokombi var utvecklingen av studiecoaching för de ungdomar som under orienteringskursen stöttades till att återuppta studier vid vuxenutbildningen eller Folkhögskola. Tidigare erfarenheter och information från ungdomarna

"Vuxenutbildningen kan fungera, men för dem som vi har lyckats motivera att återuppta studierna inom vuxenutbildningen så kan det också bli svårt ibland, för den är inte heller alltid anpassad efter den här typen av elever. Vuxenutbildningen behöver exempelvis inte ens ha specialpedagoger för det är inget krav men det behöver de ju verkligen..." (projektledare)

indikerade att övergångar till studier efter perioder av inaktivitet ofta var problematiska, även om individerna var motiverade att påbörja studier. Många av projektdeltagarna som tidigare avbrutit sina studier hade funktionsnedsättningar av olika slag och var i behov av fortsatt stöd för att klara sina studier, vilket krävde en beredskap på den aktuella vuxenutbildningen som inte alltid fanns.

För att förhindra misslyckanden under övergångsfasen till studier erbjöd Plug In-verksamheten i Krokombi, inom projekttiden, ett stöd för dem som återupptar sina studier inom

vuxenutbildningen eller andra utbildningsformer i form av studiecoaching. Stödet syftade till att säkerställa att de unga kunde göra en positiv övergång. Ungdomarna kunde kontakta personalgruppen på Lärcentrum direkt vid behov, via telefon eller via facebook. Om ingen kontakt togs av ungdomarna själva, gjorde personalen en avstämning över telefon eller mail, etc. Studie- och yrkesvägledarna menade att flera av de unga uttryckt ett större behov av vägledning i övergångsfasen till studier än under själva orienteringskursen, då det är ”skarpt läge” och många utmaningar av både praktisk och känslomässigt natur aktualiserades.

”Jag har haft mycket kontakt med de som har gått vidare till studier i vuxenutbildningen, ibland har jag haft mer kontakt med dem efter kursen när de ska vidare... Men det är bra att de har varit i gruppen med oss först och sett vad jag är för nån. Nu är det ju inga problem för dem att slå en signal om det är något, och jag tror inte de hade gjort det och inte varit i gruppen och vi hade fångat upp dem där...” (SYV)

För många unga som deltagit i orienteringskurserna, som varit borta från studier och arbete under längre perioder upplevdes den praktiska administrationen kring att söka studiemedel och få rätt bidrag som en komplicerad process. Särskilt för de individer som har läs- och skrivsvårigheter kunde pappersarbetet upplevas som ett stort hinder för att återuppta studier igen. Personalgruppen inom Plug In-projektet fanns då som en resurs för att även stötta praktisk administration och ge strukturstöd.

”Främst handlar det faktiskt om sånt som inte direkt har med studierna att göra men som påverkar det i allra högsta grad, som tar energi från studierna, som hjälp att fylla i papper och så. Sen handlar det mycket om att hjälpa dem med strukturstöd om de inte upplever att de får det via skolan. Vi stöttar dem med att exempelvis göra scheman för hur en vecka ska se ut och hur de ska organisera upplägget med studierna.” (projektledare och coach)

3.5. Utvecklad samverkan för att förbättra ungas förutsättningar att närma sig studier eller arbetsmarknad

Under projektiden samverkade personalgruppen vid Lärcentrum med många aktörer i kommunen och effektiviserad samverkan i sig, var en viktig del i projektet. Främst kretsade samverkan kring samordning av insatserna kring ungdomarna i målgruppen med Krokoms Arbetsförmedling (AF). Många av de unga som deltog i orienteringskurserna rekryterades via AF som erbjöd ungdomarna att prova kursen i Plug In-projektet och inskrivningsprocessen skedde i samråd mellan AF-handläggare och Plug Ins projektledare, utifrån individens förutsättningar och önskemål. Likaså samverkade man kring en lämp-

lig fortsättning för de unga i anslutning till orienteringskursens avslut, då man diskuterade huruvida insatser skulle fortsätta inom AF, eller om individen var redo att gå till studier.

Det fanns också en regelbunden kommunikation kring progressionen hos deltagarna i orienteringskurserna. En del av de unga i orienteringskurserna genomförde även parallellt insatser inom AF såsom praktik eller arbetsträning. Personal från AF fanns också med som instruktörer i Plug In-verksamheten och informerade ungdomarna om vad de kunde erbjuda; arbetsförmedlingens funktion och möjligheter.

Strukturell påverkan: Orienteringskurserna en kompletterande del i insatspaletten
Projektet har även resulterat i förändringar av mer strukturell karaktär i kommunen, genom att AF nu arbetar mer systematiskt med målgruppen – de unga som behöver förberedande motivationshöjande insatser för att närma sig studier eller praktik. Orienteringskurserna vid Lärcentrum utvecklades till ett viktigt bidrag i ”paletten” av insatser som fanns i kommunen i form av ett strukturerat arbete kring målgruppen unga som inte avslutat sina gymnasiestudier. Då inga resurser fanns inom AF eller FK för att ge aktivt individuellt stöd i form av olika motivationshöjande insatser, eller stöd att hitta lämpliga praktikplatser, var

”Jag tycker inte det känns som vi har så mycket annat att erbjuda. Är man ung och inte har avslutad skolgång så finns det inte något annat... Annars ska man sitta själv då och försöka hitta en lämplig praktikplats och den tiden har man ju inte idag tyvärr... Vi har ju mycket fler unga som är inskrivna idag än vi hade bara för något år sedan pga. att man inte får gå det individuella programmet om man hoppar av från ett nationellt program. Då kändes det som att det hände någonting då fick vi fler... Som arbetsförmedlare med 100 stycken arbetssökande som man ska stötta så hinner man ju inte ge den stötningen...” (AME handläggare)

det tidigare upp till de unga att på egen hand närma sig studier eller arbete, vilket uppfattades problematiskt av de samverkande aktörerna. Personalen på AF hade uppmärksammat att andelen unga som har funktionsnedsättningar ökade i inflödet till deras verksamhet. Dessa unga upplevde ofta svårigheter med att fullfölja sin gymnasieutbildning och hade även svårt att tillägna sig de insatser AF kunde erbjuda. Orienteringskurserna blev då en första ”förberedande” fas för att stärka unga inför arbetssökande eller studier.

”Nu arbetar vi ju strukturerat med målgruppen.... Ju fler vi når som kommer in i åtgärder, så innebär det förhoppningsvis en mindre risk att man hamnar tillbaka hos SOC. Innan Plug In hade vi bara en lista på ungdomar, men nu har vi något att erbjuda. Och det är så viktigt för allting som inte är lagstadgat faller ju bort...” (representant AF)

representanter för AF menade under intervjuer att oavsett om det är 10 eller 50 ungdomar som involveras så innebär orienteringskurserna ”ett mer strukturerat arbete”, vilket förhoppningsvis minskar risken att unga som avbryter sina studier hamnar under socialtjänstens ansvar och riskerar att passiviseras och bli ”sittande hemma.”

Arbetet inom Plug In-projektet har även medfört att ny kunskap har tillförts inom det förebyggande arbetet i skolan. De båda studie-och yrkesvägledarna har initierat kontakt med skolledarna i kommunen för att berätta om sitt arbete i projektet och vilka riskfaktorerna är för studieavbrott, för att påverka skolornas arbete med eleverna. Under intervjuerna menade vägledarna, som även arbetar i kommunens grundskolor, att de skulle vilja se hur de arbetssätt som utvecklats inom projektet även ”spiller över” till grundskolan för att tidigare fånga upp de elever som är i behov av extra vägledning och motivationshöjande insatser.

De erfarenheter och kunskaper man genererat inom projektet med ungdomar som avbrutit sina gymnasiestudier har även haft en direkt påverkan i grundskolan genom att studie-och yrkesvägledarna vid Lärcentrum har använt sina erfarenheter från projektet i sitt arbete med högstadiel elever. Vägledarna har berättat om olika studievägar, vägar till arbete, hur förutsättningarna ser ut om man inte avslutar gymnasiet, och om ungas erfarenheter av att ha avbrutit sina studier.

4. Framgångsfaktorer: Orienteringskurser inom KIA

Orienteringskurserna har gett ett mycket positivt gensvar hos många av de unga som deltagit såväl som andra aktörer som varit involverade i arbetet. De unga som kommit i kontakt med verksamheten upplevde att kursarbetet och personalen i Plug In varit ett viktigt stöd i deras progression på olika sätt. Många unga gick vidare till studier eller annan systerinställning efter avslutad kurs trots den relativt korta tid insatsen pågick.

Efter en närmare analys av det material som samlats in framstår ett antal återkommande dimensioner i verksamheten som särskilt betydelsefulla. De omfattar ett helhetsperspektiv på de ungas livssituation och behov, utformningen och omfattningen av insatserna samt personalens kompetens, förhållningssätt och bemötande.

4.1. Ett holistiskt perspektiv på de unga

Orienteringskurserna var utformade för att ta ett helhetsgrepp kring deltagarnas livssituation för att på så sätt förbättra förutsättningarna för att ungdomarna ska kunna återgå till studier eller närma sig arbetsmarknaden. Genom kurserna skapades möjligheter för ungdomarna att utveckla ett större välbefinnande fysiskt och psykiskt, stärka sin självbild, och börja formulera en målbild, och bygga upp kritiska färdigheter som att exempelvis kunna delta i gruppverksamhet, kommunicera och samarbeta, samtidigt som de utforskade sina intresseområden och förmågor i olika kontexter.

”Det är svårt att sätta fingret på vad det var, men det var liksom så att jag fick motivationen tillbaka och jag vet inte riktigt hur jag ska förklara men det var så stor skillnad på hur det var att plugga här och förut i skolan. Sedan (efter kursen) började jag på VUX och det går bra. Jag får ju pendla 16 mil varje dag för att bli klar med min fordonsutbildning, men om två månader är jag klar med allt och det känns bra... Nu funderar jag på att läsa vidare efter att jag har jobbat ett tag, och ta tung mek för att kunna jobba med lastbilar...”
(VUX-studerande)

Personalgruppen i Plug In beskrev hur det blivit allt tydligare för dem hur det holistiska perspektivet på individen var en av de viktigaste framgångsfaktorerna i arbetet. De menade att fokuset på den personliga utvecklingen, självbilder, självförtroende och de inre drivkrafterna skapade förutsättningarna för att ungdomarna skulle kunna tillägna sig nya kunskaper och formulera både kortsiktiga och mer långsiktiga mål. Många av de unga som kom till verksamheten kände en uppgivenhet efter alltför många misslyckanden i skolsammanhang, och led ofta av psykisk ohälsa. Flera hade varit inaktiva under perioder och innan de kunde börja närma sig studier, praktik eller arbete behövde de exempelvis

initialt skapa en struktur i tillvaron med en regelbunden dygnsrytm, mat och sömn. En uppfattning som även delades av de ungdomar som intervjuats. De menade att stödet med att skapa grundläggande rutiner och ett större välbefinnande gjorde stor skillnad för att de skulle kunna komma vidare.

Först när det fysiska, psykiska och sociala välbefinnandet förbättrats var ungdomarna redo att börja formulera målbilder och ta sig an nya uppgifter. Personalgruppen berättade att de lägger mycket tid på att etablera en trygg miljö och förtroendefulla relationer innan mer studieorienterade aktiviteter börjar bedrivas. För många ungdomar som varit utsatta för mobbing och ett socialt utanförskap är det ofta det sociala sammanhanget som utgör den stora utmaningen. Om studier ska upplevas som ett alternativ, eller att vistas på en arbetsplats, behöver deltagarna då först träna på att ingå i en grupp och våga kommunicera med andra i en ”klassrumskontext”.

”Det är ju så för många av våra ungdomar också, det här med mobbing finns ju ofta med. Det är ju så att det kan ta tid att våga prata i gruppen. Vi arbetar mycket med likabehandlingsplanen i början, det är med hela tiden sedan. Först måste man våga delta....Det är ju jätteviktigt om vi tänker att de ska kunna gå ut i praktik sedan, eller arbete och vara på en arbetsplats.” (projektledare, coach)

Personlig utveckling och delaktighet

Det fanns oro bland många av ungdomarna när de först informerades om orienteringskursen, att verksamheten skulle innebära att de skulle tillbaka till just ”skolan”, vilket många av de dem aktivt valt bort. Det breda upplägget med utgångspunkt i individernas helhetsutveckling var då centralt för att få de unga motiverade att våga pröva. De behövde tydligt se från början att kursen adresserade deras intressen och behov och anpassades utifrån deras önskemål, och inte bara skulle leda till en upprepning av tidigare skolmisslyckanden. Personalgruppen menade att det var centralt att ungdomarna från början fick känna att verksamheten erbjöd andra saker än vanligt ”skolarbete” och att det istället handlade om att utforska deras egna personliga mål, och att få stöd med detta. När väl en förtroendefull relation utvecklats och ungdomarna fått ”lyckas” med aktiviteterna kunde personalgruppen börja styra aktiviteter mer mot ”traditionella” studieförberedelser eller arbetsrelaterade områden.

” De skolrelaterade aktiviteterna är ju viktiga för förberedelsen men också det att komma ut och se olika företag i ”verkligheten”. Man märker att det ju är det som väcker tankarna och motivationen, att få möta olika människor som arbetar med olika saker. (projektledare)

Samtidigt beskriver personalen vikten av att de unga hela tiden upplevde att ”kurserna” och aktiviteterna även hade ett innehåll som var meningsfullt, och som innebar en progression mot uppsatta mål, även om kursen inte speglade ett traditionellt skol-format. Personal och deltagare beskrev under intervjuerna att aktiviteterna måste vara ”på riktigt”, med ett tydligt syfte och kopplingar till arbete eller studier.

För att ytterligare stärka kopplingen till ungdomarnas personliga mål styrdes därför också kursinnehållet till stor del av de ungas egna önsningar, intressen och förutsättningar. Även om ”alla måste följa med på alla studiebesök”, fanns stora möjligheter till att bidra till utformningen av aktiviteterna genom förslag på studiebesök, personer att bjuda in för föreläsningar, filmer och aktiviteter. I slutet av varje vecka gjordes uppföljningar av hur ungdomarna uppfattat aktiviteterna och vad som fungerat bra respektive dåligt. Utifrån deras kommentarer riktades sedan kursinnehållet. Delaktigheten beskrevs som en viktig framgångsfaktor i arbetet.

”Det var bra att få vara med och planera schemat och bestämma vad vi skulle göra... fast ibland ville vi göra olika saker fast på olika ställen men det var OK. Det handlade om vad vi ville.”(elev)

4.2. Flexibilitet

En annan viktig återkommande framgångsfaktor som beskrevs av projektdeltagarna var flexibilitet. Personalgruppen menade att det var uppenbart vid projektstarten att alla unga inte kunde följa samma vägar mot sina framtida mål. Ungdomarna hade väldigt olika förutsättningar och erfarenhet med sig in i projektet, och personalen arbetade därför utifrån premisen att så många olika utbildningsalternativ och eventuella arbetsområden som möjligt skulle utforskas och presenteras. Aktiviteterna riktades därför både mot grupp och individer. Deltagarna utforskade sina egna styrkor och färdigheter och erhöll individuell vägledning, såväl som grupp vägledning för att så småningom hitta alternativ som upplevdes passa deras individuella målsättningar.

” Jag började läsa in grundskolebetygen direkt efter orienteringskursen, och det gick bra på VUX. Nu fixar jag det online och just nu tycker jag det funkar bäst med att sitta hemma och göra det själv... Jag har skickat in allt i tid, jag gör det när det passar mig. Först träffade jag en lärare och de gav mig instruktioner för två veckor, vad jag skulle göra under den tiden. Nu planerar jag mer själv... men nu funderar jag på att åka in och sitta i ett klassrum på vissa ämnen för att känna på det.” (elev)

Det handlade inte bara om att hitta rätt utbildning utan även passande former och kontext. Exempelvis samordnade man lösningar för ungdomar att läsa på Grundvux eller Folkhögskola, trots att de inte hade rätt ålder om formatet verkade vara lämpligt för individen. En ungdom stöttades till att läsa delar av sin utbildning på distans, eftersom hen upplevde att hen presterade bäst i lugn och ro i hemmet. Vid tidpunkten för intervjuerna hade dock hen även tagit beslutet att börja närvara fysiskt i delar av undervisningen. Andra unga som deltagit i projektet har fått stöd att utforma utbildningsvägar via folkhögskola eller stöttats till praktik för att komma närmare sina mål.

4.3. Tid och kontinuitet

I samband med flexibilitet beskrev även personalen att tid och kontinuitet var centrala framgångsfaktorer. Utifrån det förberedande arbetet som gjordes i kommunen inför projektets start, var det tydligt att många av de unga i målgruppen behövde en längre insats för att kunna bryta mönster av inaktivitet, bygga självförtroende och motivation och nödvändiga verktyg för att kunna närma sig studier eller arbetsmarknad. Den lokala projektledaren beskrev en arbetsprocess där de vuxna initialt behöver ägna mycket tid åt att bygga förtroendefulla relationer med deltagarna innan man kan ägna sig åt att börja utforska framtidsmål och vidare steg.

De ungdomar som intervjuades menade att det tog ganska lång tid för dem att bara ”få in rutinerna”, komma upp på morgonen och skapa en tydlig struktur i vardagen. Därför upplevde de att det var väldigt bra att kurserna var av ganska intensiv natur. Två deltagare som hade undervisning och aktiviteter varje dag,

”Det är svårt att ta sig upp men det gick ganska bra ändå. Det var väl mycket för rutinernas skull. Nu måste man ju ta sig upp på mornarna och jag har ju en bra bit att pendla också och då var man tvungen.. Det var bra att få in rutinerna, så man inte var hemma och strö-sade bara, det känns ju inte så bra.” (elev)

menade att upplägget med orienteringskurser varit en stor hjälp för dem i deras vardag. Upplägget tvingade dem in i en annan dygnsrytm, vilket de tyckte var bra, men även känslan av att ”ha något att gå till” varje dag upplevdes i sig som positivt. Personalgruppen på lärcentrum menade att för unga med en mer komplex problematik, utgjorde de 10 veckorna snarare en startperiod för förändring. Behovet av ett långsiktigt stöd var stort. Till viss del kunde det tillgodoses genom fortsatt studiecoachning för de unga som var redo att återgå till studier efter kursavslut, men andra hade behövt en mycket längre period av motivationshöjande stöd för att ens närma sig studier eller arbetsmarknaden.

”Med de här unga så kan det ju vara så att de varit ganska isolerade hemma länge och har jättemycket med sig i bagaget när de kommer. De vill absolut inte tillbaka till skolan som kanske bara har inneburit misslyckanden. Då kan man tänka så att 10 veckor inte är en lång period. För att lära om sitt sätt att tänka och vara, behöver man egentligen mycket mer tid...” (projektledare)

Personalen upplevde även att ”kursupplägget” med mycket gemensam tid förstärkte kvaliteten i insatsen, eftersom det i sig ledde till många fler möjligheter för produktiva samtal med de unga kring framtiden, drömmar och olika målbilder. Dessutom gav det många

tillfällen till interaktion även under mindre formella sammanhang då man tillsammans rörde sig mellan aktiviteter o.s.v., vilket bidrog till att de unga kände sig friare att prata och ställa frågor som de annars inte vågade. Formatet öppnade för många produktiva ”vägledande möjligheter.” En studie- och yrkesvägledare berättade exempelvis att han ofta kunde ha mycket bra samtal med ungdomarna under tiden som de utövade olika friskvårdsaktiviteter tillsammans såsom promenader eller matlagning, eller under de studiebesök som arrangerades.

”Det var bra med alla de företagen som vi var på. Det var bra att få träffa alla som jobbade med olika saker, för man kunde ju fråga om allt. Det är skillnad att träffa personerna så , och så pratade vi (personalen) om det under tiden.” (ungdom)

4.4. En neutral och frivillig arena

Andra återkommande dimensioner i personalens beskrivningar av verksamhetens framgångsfaktorer, handlar om orienteringskursernas ”neutrala” och frivilliga karaktär. I samband med diskussionerna kring ”helhetsperspektivet”, menade personalen att för att nå fram till de unga, så behövde de klargöra att verksamhetens uppdrag ”inte handlade om att ”pusha” dem tillbaka till gymnasiet” eller en särskild utbildning. De beskrev vikten av att ungdomarna som valde studier gjorde det för att de förstod ”att de måste studera för att kunna bli det som de vill bli”. Personalen beskrev att det var mycket mer gynnsamt för ungdomarnas progression att inte bli ”pushade” till olika val utan i egen takt få utforska och formulera sina mål.

För att förstärka det neutrala perspektivet och inte påtvinga ungdomarna en särskild riktning, så användes i ganska hög utsträckning utomstående aktörer som föreläsare under orienteringskurserna. De var representanter från olika företag eller arbetslivet som informerade exempelvis om olika utbildningsvägar eller vägar till arbete, såväl som experter kring olika frågor som berörde aktuella frågor kring hälsa och välbefinnande.

Personalen i projektet menade att upplägget gav en tyngd i informationen och belyste möjligheter och gav information från många olika perspektiv, vilket upplevdes öka meningsfullheten med aktiviteterna.

”Vi försöker nog nästan uteslutande att ha aktörer som kommer in utifrån för att berätta för ungdomarna om hur det ser ut i deras verksamheter och vad man behöver för att exempelvis arbeta i ett sådant företag eller som när vi pratar om hälsa så har vi kost-expert som kommer in och berättar.” (projektledare)

En annan aspekt som personalen i projektet såväl som representanter från AF och Socialtjänsten betonade i samband med att lyckas nå fram till de unga, var frivilligheten i insatserna. Personalen vid Lärcentrum beskrev att de ungdomar som sökt sig till kursen frivilligt upplevde en större motivation för att ta till sig kursens innehåll och var överlag mer positiva till deltagandet, vilket påverkade gruppdynamiken. De unga som refererats via Arbetsförmedlingen och Socialtjänsten och uppbar ersättning därifrån, hade exempelvis ett närvarokrav, vilket inte gällde på samma sätt för de deltagare som var inskrivna i försäkringskassans regi, vilket påverkade närvaron. De som var där ”frivilligt” var betydligt mer benägna att komma till verksamheten och delta i alla aktiviteter.

”Ja, frivilligheten är ju jätteviktig. De måste känna att de har valt det här, vi tvingar ingen in i kurser eller andra åtgärder som vi har. Vi erbjuder insatser som de kan tacka ja till.” (AF-representant)

”Det är stor skillnad på de som kommer av egen maskin och de som känner sig mer ”tvingade.” För de som kom frivilligt var det jättestativt, de plockade med sig kompisar och de hade bra närvaro. Det gav kontinuitet i gruppen och vi kunde ta vid där de avslutade dagen innan. De ungdomarna kände att det här var en ny möjlighet, det var ett positivt erbjudande...” (Projektledare och coach)

4.5. Förhållningssätt och bemötande

Personalen i Plug In-projektet menade att den förtroendefulla relationen till stor del utgjorde grunden till all utveckling i arbetet med de ungdomar som kommer till verksamheten. Särskilt med unga som redan upplevt många misslyckanden i olika sammanhang och var mycket skeptiska till ”skol-liknande” situationer var en förtroendefull relation helt avgörande för att de skulle komma och vilja delta i de olika aktiviteterna. Utifrån intervjuerna framstod personalens förhållningssätt, bemötande strategier och kompetens som särskilt betydelsefulla för det relationella arbetet.

Personalgruppen beskrev hur de arbetade medvetet med att få alla ungdomarna att känna sig sedda och välkomna genom ett positivt och respektfullt bemötande. De mindre grupperna om ca 10-12 individer gav möjlighet för personalen att bekräfta de unga tydligt varje dag, ge positiv respons, visa dem omtanke och engagemang. Delaktigheten, samtalet och dialogen utgjorde kärnan i verksamheten och aktiviteterna var organiserade för att säkerställa att alla blev hörda, och fick formulera sina tankar och åsikter. Man var noga med att exempelvis försöka fördela talutrymmet jämnt mellan alla kursdeltagare, och en socionomstuderande som funnits med i orienteringskurserna, involverades för att genomföra en kartläggning av hur personalen interagerade med ungdomarna under olika aktiviteter för att undersöka om utrymmet fördelades rättvist mellan alla individer.

”Det har inte varit ”du får inte, och du får inte” utan vi har kommit överens om alla förhållningsregler tillsammans... Vi har kanske inte exempelvis sagt till dem att de inte får röka utan istället berättat för dem var de får stå och röka eftersom det finns en grundskola här... Vi behandlar dem som vuxna. Några kepsregler har vi inte haft!” (SYV)

En annan central del i bemötandet handlade om att personalen var noga med att behandla kursdeltagarna som ”vuxna” individer som var kapabla att ta egna beslut och som själva ägde lösningarna på olika typer av problem. Man beslutade exempelvis gemensamt om hur förhållningsreglerna skulle utformas så att alla skulle må bra och så att verksamheten skulle bli mest produktiv.

Salutogent, coachande förhållningssätt

Personalen i projektet var överens om att deras uppdrag till stor del handlade om att försöka hitta det ”friska”, det som fungerade och intresserade de unga, för att stärka deras självbild och stötta dem till att börja formulera positiva målbilder för framtiden. Det salutogena förhållningssättet genomsyrade följaktligen utformningen av innehållet i aktiviteterna på olika sätt. Dels handlade det om att förbättra ungdomarnas välbefinnande genom olika friskvårdsaktiviteter, färdighetsträning och likabehandlingsarbete, och dels handlade det om att stötta de unga att få syn på sina förmågor, styrkor och intressen och våga använda dem i olika sammanhang. Exempelvis satsade man, som nämnts, på arbetssätt och sammanhang som inte var så ”skol-liknande” för att ungdomarna skulle få möjligheter att

”Vi får ju börja där de är, de kanske inte ens har som mål att ta en hel gymnasieexamen eller ens en kurs men vi måste liksom först lura in dem så att de tror att det går, och sedan hitta möjligheterna... När de väl får pröva det som passar och lyckas så går det!” (SYV)

visa flera sidor och förmågor som inte alltid framträder i traditionella ”klassrumskontext”. En annan viktig dimension var att alla kursdeltagare skulle ha en möjlighet att ”lyckas” och därigenom motiveras till vidare steg mot sina framtida mål. Projektledaren beskrev hur mycket planering syftat till att utforma ”rätt kravnivå” i kurserna med lagom svåra utmaningar så att ungdomarna skulle kunna ”stå där i slutet av kursen med ett intyg i handen och få känna att de lyckats”. Orienteringskurserna hade på det viset, enligt personalen på AF, fyllt en viktig funktion i kommunen för de unga som behövde mycket motivationshöjande stöd innan de kunde ta steget tillbaka till studier, praktik eller tillgodogöra sig andra insatser som erbjöds. Erfarenheten av att få lyckas, blev en viktig motor i de ungas motivation och progression.

Att arbeta utifrån ett salutogent, och coachande förhållningssätt, utgå från de ungas välbe-

finnande och anpassa arbetet för att alla skulle kunna ”lyckas”, betydde dock inte att kursarbetet var kravlöst. Tvärtom menade personalen att det var väldigt viktigt att visa sina höga förväntningar genom tydliga uppföljningar, och bedriva ett resultats-orienterat arbetssätt. Det handlade om att utforma passande krav som handlade om exempelvis närvaro och att

”Vi måste ha en palett av möjligheter att erbjuda, för olika steg. Det kommer så många som har funktions-nedsättningar och svårigheter som behöver mycket arbete innan de kan ta nästa steg. Det är tydligt att den här kursen hade rätt krav-nivå. När man har misslyckats så många gånger så krävs det verkligen att de först får hitta sin motivation och sina förmågor.” (representant för AF)

visa steg i sin personliga utveckling på olika sätt.

De riktlinjer som personalen beskrev kan sammanfattas följande:

- Sätta upp tydliga mål (lagom stora för att kunna uppnå resultat ganska snabbt, alla måste kunna lyckas)
- Följa upp (visa på framsteg genom enkäter och annan dokumentation och samtal o.s.v.)
- Visa/uttryck förväntningar att ungdomarna kommer att nå målen.
- Pusha och peppa (lagom) mot nästa steg
- Ta hela tiden steg mot målen, oavsett mål (det är viktigt att våga utmana och utmana ungdomarna för att bryta mönster)

Hur målen formulerades och följdes upp behövde anpassas efter omständigheterna, men det var viktigt att de unga upplevde att deras närvaro och olika aktiviteter följdes upp, och att insatserna var meningsfulla och ledde till en utveckling, så att de kom närmare de mål som formulerats. Annars, menade personalen, ”kommer inte ungdomarna” till kursen

”Många av de här ungdomarna har misslyckats så väldigt många gånger och till slut blir det så svårt, de vågar inte pröva längre.... Och vi hade en röst kring det här på lunchen idag... Det vi bl.a hörde som var extra bra var att kurserna är på rätt nivå. Att det är så bra att man landat på rätt kravnivå så att man inte blir bortskrämd, utan vågar pröva.” (representant AF)

överhuvudtaget.

En av studie-och yrkesvägledarna menade vidare att det centrala för att lyckas i arbetet med att nå de unga var att man ”förstod att det inte handlade om att omvända eller ändra på någon människa utan respekterade dem och försökte stötta dem att hitta sina vägar.” Arbetet handlade om att ge de unga ”verktyg” för att de själva skulle kunna ta kontroll över

sin situation. Ett viktigt steg i den processen var att hjälpa ungdomarna att få syn på sina egna styrkor och möjligheter. Personalen menade att det också var centralt att själv tro på att en förändring var möjlig, oavsett vilken situation den unge befann sig i. De upplevde att den tron var en förutsättning för att kunna stötta den unge till att dela den övertygelsen.

En annan viktig framgångsfaktor i mötet med ungdomarna, som beskrevs var att inte "backa för det svåra" eller det som upplevs som problematiskt och eventuellt hindrar en positiv utveckling. Personalgruppen menade att de genom att skapa en förtroendefull relation och ett tryggt och inkluderande klimat i gruppen, skapade förutsättningar för att gemensamt kunna diskutera eventuella problem och lösningar. Projektledarens långa erfarenhet av arbete som socionom och de båda studie- och yrkesvägledarnas kompetenser utgjorde en stor tillgång i arbetet med att bemöta och hantera svårigheter som ungdomarna delat med sig av.

"Jag tycker det har gått förvånansvärt bra (med alla övningar), de är väldigt öppna och har berättat om olika svårigheter de har och så. Vi har ju jobbat mycket på klimatet så att de känner sig trygga. Det har ju varit jättebra att de velat dela med sig, det har alla lärt sig mycket av."
(SYV)

Centrala kompetenser och egenskaper hos personalen

Personalgruppen som arbetade inom projektet har alla en bred formell kompetens inom sina respektive områden, stor erfarenhet av att arbeta med unga, och ett engagemang i frågor som rör unga och deras situation vilket tydligt präglat verksamheten. Studie- och yrkesvägledarna menade att deras kunskaper i samtalsmetodik, motiverande samtal och vägledning gav bra förutsättningar för att kunna hantera de frågor och typen av behov som fanns hos målgruppen. De båda studie och yrkesvägledarna hade dessutom stor erfarenhet av att arbeta med klasser inom skolvärlden och var vana vid att hantera undervisnings-situationer och gruppdynamiska processer, vilket haft stor betydelse då kursverksamheten till stor del bedrivits i grupp. Projektledaren som även fungerade som ungdomscoach inom projektet är socionom med särskild fortbildning inom missbruksrelaterad problematik, psykiatriutbildning med inriktning på psykiska funktionsnedsättningar, och lång

"Vi kompletterar varandra bra. XX (projektledaren) är ju socionom och har arbetat med ungdomar länge och förstår ju hur vi behöver möta dem, och vi har vår del. Särskilt det att XX har så mycket kunskap om missbruk och psykiatri är ju väldigt viktigt. Men jag tror att vi alla har just mycket erfarenheter av de unga och annars hade det inte gått.."
(SYV)

erfarenhet av att arbeta med unga i målgruppen genom sin anställning vid AME och IFO. Tillsammans formade gruppen ett multikompetent team som kunde möta många av målgruppens olika behov inom det socio-emotionella, psykologiska området, såväl som vägledning.

4.6. Gruppformat för social utveckling

En annan faktor som framstod som väldigt betydelsefull för de ungas personliga utveckling var orienteringskursernas gruppformat. Social färdighetsträning och en starkt känsla av social tillhörighet, menade personalen, var en nödvändighet för att deltagarna skulle kunna återgå till och finna sig tillrätta i studiesammanhang, på praktik eller på arbetsplatser. Samtidigt var insatser i grupp något personalen kände en viss tvekan inför utifrån tidigare arbete med målgruppen. Det fanns en oro för att negativa kamrateffekter skulle kunna uppstå, och att de unga som haft många negativa upplevelser i gruppssammanhang

”Många är så rädda för den där grupsituationen för att det blir som en skolsituation, det blir en låsning när de hamnar där. De har ju ofta haft så väldigt svåra minnen av den skolsituationen. Så det handlar ju jättemycket om att bara få dem att våga pröva på och träffa projektledare (XX) när de får prova så kan det ju bli bra.” (handläggare AF)

inte skulle vilja delta.

Generellt upplevde dock personalgruppen såväl som deltagarna att gruppformatet tillförde en positiv dimension i verksamheten. Personalen fokuserade, som beskrivits i tidigare avsnitt, mycket av sitt arbete på att skapa gemenskap, tillhörighet och trivsel genom olika aktiviteter, och aktivt motverka mobbing och kränkningar, vilket gav resultat. En deltagare menade att det var den ”goa stämningen” som bl.a. gjorde att han ville komma till kursen varje dag, och både personal och deltagare menade att gruppformatet hade en positiv påverkan på närvaron och engagemanget. Att träffa andra unga och ingå i ett socialt sammanhang beskrevs som en viktig drivkraft i sig. Personalen och de unga beskrev hur de i projektet stöttat varandra med närvaron och genom att peppa varandra till att klara olika aktiviteter. Det har även handlat om att deltagare fungerat som positiva förebilder för varandra. Projektledaren menade att det varit bra för dynamiken att grupperna omfattade ett åldersspann på 16-29 år, eftersom de äldre deltagarna hade viktiga erfarenheter bakom sig och ofta var mer motiverade att ta sig vidare, tog ansvar för sin situation och tillförde fler perspektiv till diskussionerna och kursarbetet. I särskilt en grupp utvecklades en mycket produktiv gruppdynamik där deltagare formade bestående vänskapsband som sträckte sig utanför kurskontexten, vilket bidragit till att deltagarna blivit mer socialt aktiva även under

”Jo, det fungerade bra att vara i grupp. Det hade varit rätt tråkigt att göra det själv. Det har varit kul och man har lärt känna några nya personer.” (ung projektdeltagare)

”Jo, det var ju det (gruppen) som också gjorde att man tyckte det var kul att komma in till kursen. Kompisarna där.” (unga projektdeltagare)

sin fritid och gett varandra mycket stöd även i sin vardag.

Projektledaren menade dock att det krävdes mycket arbete för att en positiv gruppdynamik skulle utvecklas och att det också fanns svårigheter med gruppformatet i en liten kommun där många känner till varandra och eventuella underliggande konflikter kan utgöra hinder i arbetet. Någon enstaka av ungdomarna i projektet uttryckte exempelvis vid ett tillfälle att hen inte kunde delta i kursen för att en särskild individ fanns i gruppen som de hade dåliga erfarenheter av i andra sammanhang. Men överlag har personalen kunnat lösa sociala utmaningar genom att ägna mycket tid åt att bygga gemenskap genom olika socialt riktade aktiviteter, och det arbetet i sig har uppfattats som värdefulla erfarenheter i ungdomarnas utveckling.

En viktig faktor i sammanhanget var storleken på gruppen. Orienteringskurserna har haft ca 10-12 deltagare samtidigt. Under studiebesöken har gruppen ofta varit lite större då man samordnat arbetet med liknande projekt i andra kommuner, men aktiviteterna vid lärcentrum har till största del bedrivits i den mindre gruppen, vilket möjliggjort att alla deltagare blivit sedda och lyssnade till. Personalen menade att en större grupp hade varit mer utmanande för de individer som upplever särskilda svårigheter med gruppsammanhang. Det hade även påverkat möjligheterna för att bygga förtroendefulla relationer med varje individ och förutsättningarna för individuella anpassningar.

”Det var bra att vara i en liten grupp för då kan ju alla få plats. Om man är 20 eller så, så kanske det bara är fem som verkligen får mycket tid. Här var det så att alla fick plats.” (ungdom)

4.7. Samverkan och en sammanhållen process kring de unga

En annan framgångsfaktor som betonades av all personal som intervjuades var samverkan och samordning av aktiviteterna för de unga i kommunen. Projektet medförde att Plug In-personalen, Socialtjänst, Arbetsförmedling, Försäkringskassa och andra aktörer fick vetskap om och utökad kunskap om varandras verksamheter, och förståelse för hur respektive uppdragen och arbete kunde stötta ungdomarna på olika sätt. På så vis medförde projektet att arbetet med målgruppen kunde effektiviseras. De unga som var i behov av motivationshöjande insatser fångades upp i större utsträckning, slussades till orienteringskurserna, och lotsades vidare till nästa steg efter att kursen avslutats. Personal från de olika verksamheterna i kommunen deltog även i gemensamma kompetensutvecklingsinsatser för att skapa en gemensam kunskapsplattform, och handläggare från AF var med och informerade ungdomar om sin verksamhet under introduktionskurserna för att de skulle orientera sig vidare efter kursavslut. Plug In verksamheten upplevdes, genom sina motivationshöjande kurser, fylla en viktig funktion som tidigare saknats för de unga som

”Det har tagit lite tid men efter ett år ungefär så har verksamheten etablerat sig så att alla vet med vilka intervaller vi håller kurserna och nu får vi deltagare från alla myndigheter.” (Projektledare)

*”Nu arbetar vi mycket mer strukturerat med målgruppen... Innan Plug In hade vi ju bara en lista över de här unga, vi hade koll på dem men det hjälper ju inte. Nu har vi insatser att erbjuda. I det långa loppet, ju fler vi får att delta nu i olika insatser desto mindre är risken att de kommer tillbaka till socialförvaltningen eller IFO och då har vi ju lyckats.”
(Chef för IFO)*

inte kunde dra nytta av de åtgärder som fanns tillgängliga via AF.

Dessutom uppfattades samarbetet mellan kommunens aktörer skapa en mer sammanhållen process kring de unga i kommunen, där färre unga individer riskerade att inte få del av insatser, eller falla mellan stolarna. I den processen var även samverkan med folkhögskolor, VUX och gymnasieskolor, då många unga som ville återuppta/påbörja studier vid folkhögskola eller VUX upplevdes vara i stort behov av fortsatt vägledning och coaching under övergången till studier. Personalen menade att för unga med olika former av funktionshinder, en uppbruten skolgång, eller många motgångar i interaktioner med skolpersonal och myndigheter, kan det initialt innebära en utmaning att hantera administration eller kanske att ta sig till ett kontor för ett möte med exempelvis en AF-handläggare. Ett kontinuerligt stöd och avstämningar med personalen vid lärcentrum möjliggjorde att övergångarna inte skulle resultera i ytterligare misslyckanden utan att eventuella hinder snabbt kunde identifieras och adresseras.

*”Vi ser ju ofta att det är vid övergångarna det blir svårt och nu följer vi ju med dem om det behövs. Det är frivilligt, om de vill. Det är ju ofta så att de behöver mer stöd när de avslutar kursen och ska vidare till studier eller praktik. Då stöttar vi så långt vi kan inom projektet.”
(Projektledare)*

5. Avslutande reflektioner: Behov av en sammanhållen process och en arena

Det är tydligt att verksamheten inom Plug In-projektet i Krokombom fyllde en viktig funktion i kommunens palett av insatser för unga utan sysselsättning som inte avslutat sina gymnasiestudier, och inte på egen hand förmår närma sig studier eller arbetsmarknaden. Många av de unga som deltagit i projektet berättar om en skolgång kantad av många negativa upplevelser, svårigheter att klara skolarbetet och social utsatthet. För en del unga har erfarenheterna resulterat i att de fjärrat sig från skola och andra sociala sammanhang, och flera av dem rapporterar olika grader av psykisk ohälsa såsom depressioner och ångest.

Det står klart att för många av dessa unga kan vägen till arbete eller studier vara ganska lång och behöva omfatta en bredare repertoar av insatser som adresserar individernas hela livssituation med hälsa, välbefinnande, sociala situation, självkänslan och självförtroendet såväl som vägledning mot studier eller arbetsmarknad. De erbjudanden om direkt återgång till studier har inte upplevts som ett alternativ för de unga som ingått i Plug In-projektet, särskilt för gruppen som nyligen lämnat gymnasieskolan med negativa erfarenheter i färskt minne. Samtidigt har många av dem som deltagit i orienteringskurserna och fått coachning återgått till studier. Personalen i projektgruppen menade att det ofta inte är utbildning i sig som uppfattas problematiskt av ungdomarna utan snarare gymnasieskolan som institution. Efter att ha fått utforska olika utbildningsalternativ, stärkt sin självkänsla och välbefinnande, och tränat relevanta förmågor var många av de unga intresserade av att återvända till studier, dock i annan form såsom vuxenutbildningen eller folkhögskola.

Behov av fler vägar och flexibilitet

Personalen menade att det måste finnas olika utbildningsvägar och flexibla strukturer om alla unga ska kunna uppnå nödvändig formell behörighet för att komma vidare till arbete. Dels handlar det om att unga med olika typer av svårigheter som påverkar skolarbetet kan vara i behov av större anpassningar under sin gymnasietid och mer stöd av en holistisk natur, och dels behövs fler möjligheter för unga som inte åldersmässigt är behöriga för varken folkhögskola eller vuxenstudier att passande utbildningsvägar när inte gymnasieskolan fungerar. Särskilt för de unga 16-19 år som på grund av sin ålder inte kan söka till Vuxenutbildningen, Folkhögskola, eller ta del av arbetsmarknadsåtgärder saknas alternativa vägar.

De deltagare som intervjuades var alla överens om att livssituationen i sig, välbefinnandet, självkänslan och självförtroendet i sig var avgörande för huruvida de skulle kunna slutföra sina studier, eller ta viktiga steg framåt mot annan sysselsättning. Personalen menade att det behöver finnas en "arena" för de unga där det finns utrymme för att faktiskt arbeta med de unga utifrån ett holistiskt perspektiv, den personliga utvecklingen, strukturstöd i vardagen, träning av olika sociala och kommunikativa färdigheter och stöd att utforska olika yrkesområden såväl som intressen och förmågor, för att i förlängningen kunna pröva olika utbildningsvägar eller möjligheter via Arbetsförmedlingen. Särskilt rädslan för sociala sammanhang upplevdes central att adressera eftersom den utgör ett hinder för många aktiviteter, och är svår att överkomma på egen hand eller via de åtgärder som erbjuds av

andra aktörer i kommunen.

Behov av ett sammanhållet, kontinuerligt stöd

Det är också tydligt att en övergripande sammanhållen strategi kring individerna var central för att de unga ska få ett kontinuerligt stöd i olika övergångar. Personalgruppen på Lärcentrum identifierade att behovet av coachning ofta var som störst när de unga var redo för att ta steget över till studier. Generellt menade de att övergångar är kritiska då de olika verksamheterna släpper vidare ansvaret till en annan aktör. Det finns en stor risk att de unga studsar ut igen, om de stöter på utmaningar och hinder i den nya kontexten, särskilt innan den unge hunnit etablera förtroendefulla relationer och känner sig trygga. Dessutom riskerar man att "tappa" den unge mellan olika insatser. Ambitionen att skapa en nära samverkan där aktörer kunde röra sig över "trösklarna" mellan de olika verksamheterna och kontinuerligt stötta de ungas helhetsbehov framstår som en produktiv och nödvändig lösning. Inte bara för att fånga upp de unga och hjälpa dem att övergå till studier/praktik/arbete, utan stötta dem långsiktigt, för att dem att stanna kvar i studier eller på arbetet och klara de nya utmaningarna.

En nära samverkan ger en möjlighet för utbildningsaktörer, Arbetsförmedlingen och Socialtjänsten att tillsammans förstärka varandras insatser och möta individers mångfaceterade behov. För att det ska fungera behövs en väldigt tydlig ansvarsuppdelning, och att en aktör/person fungerar som en spindel i nätet för de unga och samordnar insatserna, följer upp progressionen, och håller ihop processerna för den unge. Utan en "neutral" samordnande funktion kan det också vara problematiskt att avgöra vem som ska ta det övergripande ansvaret långsiktigt, och säkerställa att de ungas behov inom olika områden blir tillgodosedda. Särskilt som de aktörer som ingick i projektet menade att de saknar resurser för att själva erbjuda "holistiskt riktade" insatser som adresserar de ungas helhetsbehov. Tillgången till ett tidigt sammanhållet stöd av holistisk karaktär genom olika aktörer om exempelvis inte skolan fungerar, framstår då som en central del.

Trots att Plug In-verksamheten kunde erbjuda en insats av intensiv omfattningen under 10 veckor och gav möjlighet för många ungdomar att bryta negativa mönster och börja ta steg mot sysselsättning, menade projektledaren att insatsen ändå var alltför kort för de unga som befann sig i mer komplexa situationer. För att åstadkomma större förändringar för unga som under en lägre period, kanske år, har befunnit sig i inaktivitet krävs ett mycket mer långsiktigt arbete. Utrymme skulle även behövas för mer individualiserade insatser, eftersom den "breda" inriktningen på kursen inte upplevdes passa alla. Unga med exempelvis mer komplexa funktionsnedsättningar, som var i behov av väldigt mycket struktur upplevde svårigheter med att tillgodogöra sig delar av kursinnehållet menade personalen.

"Det har vi sett, det finns grupper inom gruppen. Det passar inte så bra för de som har mycket svår ADHD t.ex. som behöver jättemycket struktur. För dem är det alldeles för flummigt med det här arbetet med den personliga utvecklingen och självkänslan och så, när vi tillsammans utforskar de delarna.. De behöver något annat snabbare och tydligare.. (Projektledare)

För att kunna möta de ungas varierande behov och helhetsutveckling är det tydligt att det krävs en bred kompetens och förståelse för målgruppens behov. De kunskaper och kompetenser som framhålls som vitala inom Plug In-projektet berör dels breda formella kompetenser inom det sociala området, psykiatri, psykiska- och kognitiva funktionsnedsättningar och vägledning, men lika mycket betonas personalgruppens förhållningssätt och förmåga att bygga förtroendefulla relationer med unga som kan ha en komplex problematik och ibland svåra upplevelser bakom sig. Viktiga kompetenser som lyfts av deltagarna i projektet inkluderar:

- Kunskaper på det sociala området
- Kunskaper om funktionsnedsättningar (psykiska och fysiska)
- Kunskaper om missbruksrelaterad problematik
- Kunskaper om unga i utsatta situationer och om unga i allmänhet
- Kunskaper i studie- och yrkesvägledning, vägledning i ett brett perspektiv
- Kompetens i samtalsmetodik
- Kunskaper i Motiverande samtal (MI) eller coaching
- Coachande förhållningssätt
- Lösningfokuserat förhållningssätt
- Salutogent förhållningssätt
- Resultatsorientering
- Förmåga att kommunicera
- Förmåga att samarbeta
- Social kompetens
- Empati
- Engagemang i unga/intresse av unga och vilja förstå ungas situation
- Att kunna lyssna
- Flexibilitet
- Uthållighet

”Det fick vi höra av deltagare att det var på rätt nivå, att kravnivån var på rätt nivå från början så att ingen blir skrämmd. Och även att det var fantastiskt bra att man gjorde det i grupp för sammanhållningen och att man hade roligt tillsammans...” (Chef på AF)

Kompetensen som framhålls som central omfattar både formella och mer informella dimensioner. Projektet har exempelvis belyst vikten av en bredare typ av vägledning som ger de unga möjligheter att orientera sig i samhället, men framför allt behovet av relationell kompetens. För många professionella som ska möta dessa unga, utgör dock inte de relationella kompetenserna alltid en central fokus. Kunskaper och ”verktyg” för samtalsmetodik eller ett coachande förhållningssätt ingår exempelvis inte formellt i lärarutbildningen, även om ”bemötande” betonas som en viktig del i interaktionerna med elever. Förståelse för vikten av bemötande och förhållningssätt och förståelse för målgruppens behov framstår som ett viktigt utvecklingsområde om alla professionella ska kunna möta unga som av olika anledningar är i behov av stöd.

För att kunna ge en bredare form av vägledning, såväl som att etablera en förtroendefull relation krävs dock även ett organisatoriskt utrymme som ger personal den nödvändiga tiden med varje individ. Från det perspektivet är det uppenbart att det är avgörande att inte bara ”rätt”, kritiska kompetenser finns representerade kring de unga från en tidig ålder, men även funktioner som ger möjlighet för personal att utföra arbetet. Exempelvis kan det vara i form av fler stödfunktioner i skolan såsom coacher med en bred social kompetens och erfarenhet av arbete med unga i komplexa situationer.